

УДК 331.56

ДИНАМІКА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ ТА РІВЕНЬ БЕЗРОБІТТЯ

Кравченко О.О.

Черкаський навчально-науковий інститут
Університету банківської справи

Стаття розкриває сутність безробіття, його проблеми та причини. Аналізується взаємозв'язок та взаємозалежність динаміки банкрутств та рівня безробіття. Проведено аналіз взаємозалежності рівня безробіття від кількості банкрутств підприємств в Україні на основі статистичних даних. Зроблено дослідження проблем безробіття та можливих шляхів її подолання.

Ключові слова: банкрутство, банкрут, безробіття, санація, зайнятість, економічна активність.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми банкрутства підприємства в Україні особливо загострюється у зв'язку з кризовими явищами як в економіці країни в цілому, так і на рівні кожного окремого підприємства. З кожним роком кількість заяв поданих до суду про збудження справи про банкрутство збільшується, що призводить до ліквідації підприємств, зниження ВВП, скорочення робочих місць і відповідно підвищення рівня безробіття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на актуальність, проблему банкрутства підприємств неодноразово досліджували у своїх працях такі вчені, як В. Данішевська, О.О. Терещенко, Н.Г. Мехеда, Л.С. Ситник та інші. Незважаючи на повноту проведених досліджень вищезазначеними авторами, до цього часу залишається маловивченим питання негативного впливу даного явища на зростання рівня безробіття в країні.

Мета роботи полягає в дослідженні взаємозв'язку між динамікою банкрутства підприємств та рівнем безробіття в країні.

Мета роботи зумовлює **виконання таких завдань**, як:

- дослідження теоретичних поглядів щодо сутності категорії банкрутство підприємств як однієї з причин підвищення безробіття в країні;
- аналіз взаємозалежності рівня безробіття від кількості банкрутств підприємств в Україні на основі статистичних даних за 2012-2015 рр.;

– дослідження проблем безробіття та можливих шляхів її подолання.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день в науковій літературі існує досить багато різноманітних поглядів щодо визначення сутності поняття банкрутства, але не існує єдиного підходу до його трактування.

Оскільки українські підприємства діють в основному у правовому полі України, то перш за все, необхідно розглянути законодавчі аспекти визначення даного поняття. Згідно з ч. 2 ст. 209 Господарського кодексу України банкрутством вважається нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури [1].

Суб'єктами банкрутства згідно закону є юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, юридичні особи – підприємства, які є об'єктами права державної власності, фізичні особи підприємці.

Кредитором, згідно закону, є юридична або фізична особа, яка має підтверджені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю і своєчасністю справляння податків і зборів.

З економічної точки зору банкрутство є неспроможністю суб'єкта продовжувати свою підприємницьку діяльність внаслідок її економічної нерентабельності, безприбутковості. Суб'єкт підприємництва має стількі боргів перед кредиторами і зобов'язань перед бюджетом, що коли їхні вимоги будуть пред'явлені у визначені для цього строки, то майна суб'єкта – активів у ліквідній формі – не вистачить для їх задоволення [7, с. 346].

Причини банкрутства підприємства можна поділити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Зовнішні – об'єктивні по відношенню до підприємства-банкрута, їх дуже важко врахувати. Внутрішні – суб'єктивні, безпосередньо залежать від форм, методів та організації роботи на самому підприємстві. Настання банкрутства є результатом впливу всіх чинників.

Варто зазначити, що в кризовому стані підприємство опиняється не відразу, а рух до нього починається з погіршення певних показників, які характеризують його зовнішнє і внутрішнє середовище, тобто з'являються симптоми банкрутства. Серед науковців не існує єдиної класифікації сигналів, які попереджають про наближення банкрутства, проте більшість поділяє їх на дві групи.

Рис. 1. Сутність можливих симптомів банкрутства підприємств

Перша група характеризується симптомами, які констатують тотальну заборгованість підприємства, що в подальшому веде до повної неплатоспроможності. Друга група симптомів характеризується зменшенням попиту на продукцію і в зв'язку з цим іде зменшення обсягів реалізації продукції, зниження прибутку і рівня рентабельності, збільшення кредиторської заборгованості, неефективне використання ресурсів, що обумовлює ріст витрат на виробництво, труднощі з готівкою [5, с. 526].

Більш детальний перелік симптомів банкрутства наводить Покропивний С. Ф., сутність яких зображена на рис. 1 [8, с. 530].

Поняття банкрутства характеризується різними його видами. В табл. 1 відображені основні види банкрутства підприємств, які виділяють у законодавчій і фінансовій практиці [5, с. 280].

В умовах сьогодення інститут банкрутства є предметом регулювання держави, оскільки велика кількість підприємств-банкрутів має негативний вплив і на економіку держави в цілому. Негативний вплив полягає в певних наслідках визнання підприємств банкрутами:

- фінансово неспроможне підприємство може стати причиною виникнення серйозних фінансових ризиків для успішно діючих підприємств – його партнерів. Тим самим підприємство приносить шкоду своїм партнерам, а отже знижується загальний потенціал економічного розвитку держави;

- фінансово неспроможне підприємство ускладнює формування дохідної частини державного бюджету та позабюджетних фондів;

- такі підприємства сприяють зниженню загальної норми прибутку на капітал, оскільки неефективно використовують надані йому ресурси в товарній та грошовій формі;

- підприємства згортають свою діяльність і сприяють скороченню чисельності робочих місць та кількості зайнятих у суспільному виробництві [7, с. 347].

Отже, об'єктивно постає необхідність пошуку шляхів запобігання неплатоспроможності вітчизняних підприємств

Таблиця 1

Види банкрутств суб'єктів господарювання

Види	Характеристика
Реальне	Воно характеризує повну нездатність підприємства відновити в майбутньому періоді свою фінансову стійкість і платоспроможність через реальні втрати капіталу, що використовується. Катастрофічний рівень втрат капіталу не дозволяє такому підприємству здійснювати ефективну господарську діяльність у майбутньому періоді, внаслідок чого воно оголошується банкрутом юридично.
Технічне	Таке банкрутство можна назвати «тимчасовим». В даному випадку сума активів підприємства значно перевищує обсяг його позикового капіталу. В наявності така ситуація характеризується тимчасовою неплатоспроможністю підприємства, яка викликана значною простроченістю його дебіторської заборгованості. Але розмір дебіторської заборгованості перевищує обсяг кредиторської заборгованості. Тобто, таке банкрутство викликане невідповідністю грошових потоків у часі (немає синхронності надходження та витрачання грошових коштів). Технічне банкрутство при ефективному антикризовому управлінні може бути усунуто і не привести до юридичного банкрутства.
Навмисне	Воно характеризує сплановане створення (збільшення) керівником підприємства або власником неплатоспроможності; спричинення цими особами економічного збитку підприємства в особистих інтересах або в інтересах інших осіб
Фіктивне	Воно характеризує завчасно нечесне об'явлення підприємством про свою неспроможність з метою неправдивого інформування кредиторів для отримання від них відстрочки (розстрочки) виконання своїх кредитних зобов'язань або знижки з суми кредитної заборгованості

та методик визначення схильності підприємства до банкрутства.

На сьогоднішній день в науковій літературі існує досить багато різноманітних поглядів щодо визначення сутності поняття безробіття, але не існує єдиного підходу до його трактування

Так, зокрема, К. А. Лопатіна трактує дану категорію, як соціально-економічне явище, для якого характерно незайнятість частини робочої сили (економічно активного населення) у сфері економіки. Тобто у реальному житті безробіття виступає як перевищення пропозиції робочої сили над попитом на неї [6].

У будь-якому з видів безробіття можна виділити й інші різновиди, що зумовлені спільною причиною їх виникнення. Кожний окремий вид безробіття потребує певних заходів щодо запобігання його розширенню. Саме в цьому і полягає практичний сенс диференціації безробіття за видами.

Причини виникнення безробіття в Україні можна поділити:

- на міжнародному рівні: низька конкурентоспроможність економіки, її надмірна відкритість і слабкий державний захист внутрішнього ринку; відсутність національних пріоритетів розвитку; неефективна участь у процесах регіональної економічної інтеграції; дезорієнтація курсу зовнішньоекономічної політики;

- на макрорівні: системна криза; структурні зрушення; деіндустріалізація; інституційні деформації; тінізація економіки;

- на мікрорівні: криза праці та системи менеджменту; поглиблення відчуження найманих працівників від праці і власності; – на особистісному рівні: зниження рівня освіти та кваліфікації; несформованість нових ціннісних орієнтирів та ринкової мотивації.

До негативних наслідків безробіття можна віднести наступні:

- соціальні наслідки: посилення соціальної напруги; загострення кримінальної ситуації; зростання кількості психічних захворювань; посилення соціальної диференціації; падіння трудової активізації; послаблення мотивації до праці; зниження продуктивності праці; відтік найбільш кваліфікованих працівників за кордон;

- економічні наслідки: скорочення податкових надходжень; зменшення ВВП країни; падіння життєвого рівня, втрата кваліфікації безробітних; зростання витрат на допомогу безробітним; скорочення виробництва; нівелювання цінності результатів навчання.

Так, до позитивних наслідків безробіття слід віднести:

- соціальні: підвищення соціальної цінності робочого місця; збільшення особистого вільного часу та свободи вибору місця роботи; зростання соціальної значущості та цінності праці;

- економічні: створення резерву робочої сили для структурної перебудови економіки; зростання конкуренції між працівниками; стимулювання підвищення інтенсивності та продуктивності праці; можливість для безробітного використати перерву в зайнятості для власної перепідготовки, перекваліфікації або підвищення рівня освіти [4].

Отже, можна стверджувати, що негативних наслідків безробіття набагато більше, ніж позитивних, вони становлять загрозу економічному і соціальному розвитку країни. Оскільки підприємства є робочими місцями для населення, зменшення кількості збанкрутілих підприємств призведе до зменшення рівня безробіття в країні.

Зауважимо, що певна частина українських підприємств є потенційними банкрутами, причому можуть бути банкрутами як окремі підприємства, так і цілі галузі економіки.

Статистичні дані щодо розгляду справ про банкрутство та динаміка подання заяв наведені у табл. 2.

Проведений аналіз цих даних дозволив зробити наступні висновки:

- 1) простежується чітка тенденція збільшення заяв щодо збудження справ про банкрутство (34425 заяв у 2015 році, що на 22476 заяв більше, ніж у 2012 році і на 4220 заяв більше, ніж у 2014 році). Однак, відсоток збудження справ в період з 2012 по 2015 рр. знижувався (з 86,84% у 2011 році до 9,66% у 2015 році). Дана тенденція передусім пов'язується із внесенням змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а саме формалізацією ознак відкриття процедури банкрутства та визначенням критичного об'єму заборгованості;

- 2) процес банкрутства є сильно розтягнутим у часі. Він може протікати більш, ніж один рік (про що свідчить кількість незавершених справ на кінець року), а іноді розтягуватися і більш, ніж на два роки. У зв'язку з цим значно зменшується ефективність процесу банкрутства, оскільки затримується видача коштів кредиторам, а об'єми коштів, отримані по закінченню справи про банкрутство, можуть бути значно знецінені;

- 3) кількість підприємств, по яких справа про банкрутство була припинена внаслідок впрова-

Таблиця 2

Збудження справ про банкрутство в Україні в 2012-2015 рр. [2], [3]

Показники	2012	2013	2014	2015
Кількість заяв, поданих в арбітражний суд для збудження справи про банкрутство	11949	11391	30205	34425
Почато справ про банкрутство неплатоспроможних підприємств	10376	7571	5697	3324
% відкриття справ про банкрутство	86,84	66,46	18,86	9,66
Внесено постанов про визначення боржника банкрутом	6743	4628	3359	2096
Закінчено справ затвердженням ліквідаційного балансу	8329	6072	4948	2989
Не закінчено справ на кінець року	10697	12054	13558	10188
Справа зупинена внаслідок впровадження санаційних заходів	8	8	7	4
% підприємств, по яких була зупинена справа внаслідок санаційних заходів	0,10	0,13	0,14	0,13
Кількість зареєстрованих підприємств в Україні	375695	364935	393327	340981

дження санаційних заходів, в порівнянні з підприємствами, які підлягали ліквідації, складає дуже малу частку. Ця кількість у 2012 році становила 0,10%, в 2015 році – 0,13%. Це пояснюється тим, що проведення санаційних заходів вимагає набагато більше часу та зусиль, ніж ліквідаційна процедура, а для більшості кредиторів важливо отримати свої кошти з меншим ризиком та в меншій часовий проміжок, то переважним варіантом закінчення справи про банкрутство є ліквідаційна процедура. Низьке значення цього показника також обумовлюється тим, що існують великі труднощі з пошуком санатора. Так, термін пошуку може наближатися до 3 років, що значно довше за процесуальні терміни, передбачені законодавством.

Для більш детального аналізу необхідно проаналізувати процес банкрутства за наступними показниками:

– показник, що відображає частку порушених справ щодо банкрутства у загальній кількості поданих до арбітражного суду заяв (Π_1). Він розраховується за наступною формулою:

$$\Pi_1 = \frac{\text{порушено арбітражними судами справ про банкрутство}}{\text{кількість заяв, поданих до арбітражного суду}} \quad (1)$$

– показники, що характеризують ефективність діяльності арбітражного суду. Це показник закінченості справ на кінець року (Π_2), показник незакінченості справ (Π_3) та показник справ, що були закінчені до визнання підприємства банкрутом (Π_4). Сума цих показників дорівнює 1. Формули для їх розрахунку мають такий вигляд:

$$\Pi_2 = \frac{\text{винесено постанов про визнання підприємства банкрутом}}{\text{порушено справ + не закінчено справ на попередній рік}} \quad (2)$$

$$\Pi_3 = \frac{\text{не закінчено справ на кінець року}}{\text{порушено справ + не закінчено справ на попередній рік}} \quad (3)$$

$$\Pi_4 = \frac{\left(\text{порушено справ + не закінчено справ на попередній рік} \right) - \left(\text{ухвалено справ + закінчено справ на кінець року} \right)}{\text{порушено справ + не закінчено справ на попередній рік}} \quad (4)$$

– показник кількості банкрутів на 1000 підприємств України (Π_5). Цей показник має наступний аналітичний вигляд:

$$\Pi_5 = \frac{\text{винесено постанов про визнання підприємства банкрутом}}{\text{загальна кількість підприємств України}} \times 1000 \quad (5)$$

Результати розрахунку цих показників наведені в табл. 2, їх динаміка зображена на рис. 2.

Проведений аналіз цих показників дозволив зробити наступні висновки:

– частка порушених справ про визнання підприємства банкрутом у загальній кількості заяв щодо банкрутства постійно зменшується, тобто все більша частка заяв не відповідає умовам щодо банкрутства. Так, у 2013 р. порівняно з 2012 р. частка порушених справ зменшилась на 23,4%, у 2014 р. порівняно з 2013 р. – на 71,6%, у 2015 р. порівняно з 2014 р. – на 48,7%;

– найбільш ефективним з точки зору визнання підприємств банкрутами є 2012 рік. В цей

час показник визнання підприємств банкрутами (Π_2) становив 0,302, тобто з 1000 справ щодо банкрутства у 302 випадках підприємства визнавалися банкрутами;

– ефективність діяльності арбітражного суду є низькою і постійно зменшується. Так, якщо показник незакінченості справ в загальній кількості в 2012 році становив 0,479, то в 2013 та в 2014 рр. він був відповідно 0,550 та 0,764. Збільшення цього показника в 2013 р. в порівнянні з 2012 р. на 14,8%, у 2014 р. порівняно з 2013 р. на 38,9% пов'язане з неефективністю законодавства щодо проблеми банкрутства;

– існує тенденція щодо зниження показника, що характеризує закінчення справ про банкрутство без визнання підприємства банкрутом. Так, у 2013 р. порівняно з 2012 р. показник зменшився на 10%, у 2014 р. порівняно з 2013 р. – на 76,1%. Проте, у 2015 р. порівняно з 2014 р. кількість закінчених справ про банкрутство без визнання підприємства банкрутом збільшилась на 480,9%, що пов'язано із змінами в законодавстві, які стосуються ознак відкриття процедури банкрутства та критичного об'єму заборгованості;

– позитивною тенденцією є зменшення показника кількості підприємств-банкрутів на 1000 підприємств. Проте, в порівнянні з розвинутими країнами, цей показник достатньо низький, тобто керівники підприємств відносяться з недовірою до чинного законодавства щодо проблеми банкрутства.

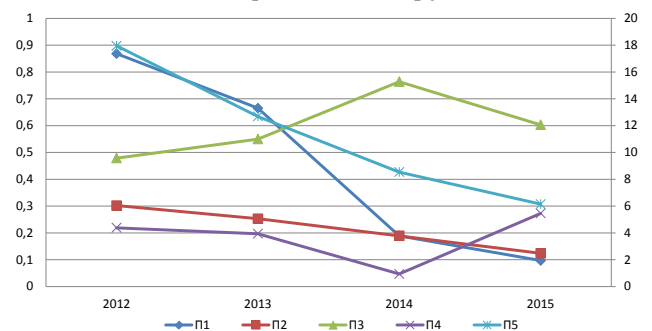

Рис. 2. Динаміка показників банкрутства в Україні в 2012-2015 рр.

Отже, макроекономічний аналіз проблеми банкрутства показує, що механізм банкрутства в Україні є недосконалим і необхідно вживати заходи щодо його покращення.

Варто зазначити, що Україна – це одна з держав, які найбільше постраждала від фінансово-економічної кризи, в результаті якої загострилися певні проблеми, що вплинули на підвищення рівня безробіття.

Безробіття на сьогодні є однією з найгостріших проблем суспільства. У період кризової ситуації, яка призвела до гальмування економічного розвитку країни загалом і стану розбалансованості

Таблиця 2

Показники, що характеризують процес банкрутства в Україні в 2011-2014 рр.

Рік	Значення показника					Темп росту показника				
	П ₁	П ₂	П ₃	П ₄	П ₅	П ₁	П ₂	П ₃	П ₄	П ₅
2012	0,868	0,302	0,479	0,219	17,948	-	-	-	-	-
2013	0,665	0,253	0,550	0,197	12,682	76,6	83,8	114,8	90,0	70,7
2014	0,189	0,189	0,764	0,047	8,540	28,4	74,7	138,9	23,9	67,3
2015	0,097	0,124	0,603	0,273	6,147	51,3	65,6	78,9	580,9	72,0

бюджету, до таких негативних наслідків, як спад виробництва, знецінення національної грошової одиниці, збільшення кількості фактично збанкрутілих підприємств, скорочення робочих місць тощо, ще більше загострилась проблема зайнятості працездатного населення.

Статистичні дані щодо основних показників, пов'язаних з таким соціально-економічним явищем, як безробіття наведені у табл. 3.

Проведений аналіз дозволив зробити наступні висновки:

1) простежується чітка тенденція зменшення, як чисельності населення в країні (на 352,3 тис. осіб у 2015 році порівняно з 2012 роком), так і чисельності економічно-активного населення (на 972,1 тис. осіб у 2015 році порівняно з 2012 роком). Дана тенденція передусім пов'язується із природним (результати процесів народжуваності та смертності в країні) та міграційним (просторове переміщення людей, як усередині країни, так і з переїзду кордонів) рухом населення;

2) за даними Державної служби статистики, рівень безробіття в Україні, визначений за методологією МОП у 2015 році порівняно з 2012 роком різко збільшився на 2,02% економічно активного населення, незважаючи на поступове його зниження у 2013 та 2014 роках (у 2014 році порівняно з 2012 роком він зменшився на 0,7%). Вважаємо, що позитивна тенденція рівня безробіття в Україні, що спостерігалася протягом 2012-2014 рр. є дуже далекою від реальності, оскільки існує багато проблем щодо статистики безробіття в Україні, які не дозволяють об'єктивно оцінювати реалії безробіття в Україні: статистика не враховує часткову зайнятість, неможливо врахувати осіб, які втратили «надію на працю, ті хто примусово знаходяться у відпустках з ініціативи адміністрації і т.д.

3) за даними Державної служби статистики найвищий рівень безробіття, визначений за методологією МОП, мав місце в Чернігівській області (11,9%), найменший – у м. Києві (6,6%).

Для більш детального аналізу даного явища необхідно проаналізувати основні причини

безробіття населення, які наведені в табл. 4, їх структура зображена на рис. 3.

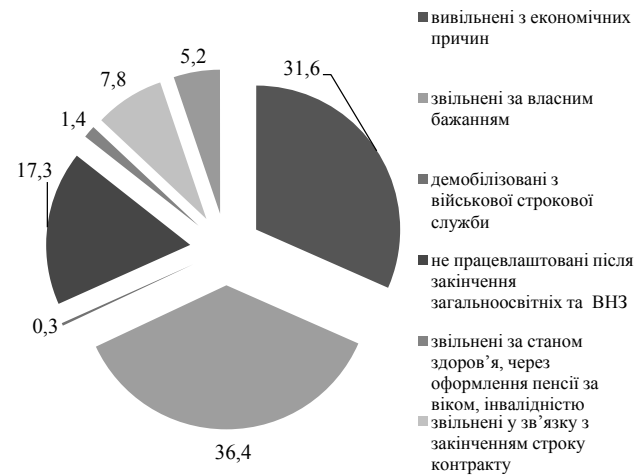

Рис. 3. Структура основних причин незайнятості населення в Україні у 2015 році

Проведений аналіз наведених даних дозволив зробити наступні висновки:

1) в аналізований період простежується тенденція до збільшення частки безробітних з таких причин: звільненні за власним бажанням (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних збільшилась на 3,8%); звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії за віком, інвалідністю (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних збільшилась на 0,5%) та з інших причин (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних збільшилась на 2%).

2) простежується тенденція до зменшення частки безробітних з таких причин: вивільнені з економічних причин (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних зменшилась на 3%); демобілізовані з військової строкової служби (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних зменшилась на 0,9%); не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та ВНЗ (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних

Таблиця 3

Основні показники пов'язані з безробіттям в Україні за 2012-2015 рр. [2].

Показники	2012	2013	2014	2015
Чисельність населення, тис. осіб	45778,5	45633,6	45553,0	45426,2
Чисельність економічно-активного населення у віці від 15-70 років, тис. осіб	20893,0	20851,2	20824,6	19920,9
Кількість безробітних (за методологією МОП), тис. осіб	1661,9	1589,8	1510,4	1847,6
Рівень безробіття, %	7,95	7,62	7,25	9,27

Таблиця 4

Безробітне населення (за методологією МОП) в Україні за причинами незайнятості у 2012-2015 рр. [2]

Показники	2012	2013	2014	2015
Чисельність безробітного населення у віці 15-70 років, тис. осіб	1661,9	1589,8	1510,4	1847,6
За причинами незайнятості, %:				
- вивільнені з економічних причин	34,6	32,3	30,3	31,6
- звільнені за власним бажанням	32,6	36,5	38,4	36,4
- демобілізовані з військової строкової служби	1,2	1,4	1,0	0,3
- не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та ВНЗ	18,3	17,0	17,0	17,3
- звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії за віком, інвалідністю	0,9	1,5	1,2	1,4
- звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту	9,2	8,4	8,1	7,8
- інші причини	3,2	2,9	4,0	5,2

**Динаміка кількості неплатоспроможних підприємств
і кількості безробітних в Україні в 2012-2015 рр.**

Показники	2012	2013	2014	2015	2015/2014, %
Кількість неплатоспроможних підприємств	11949	11391	30205	34425	113,97
Кількість безробітних, тис. осіб	1661,9	1589,8	1510,4	1847,6	122,33

зменшилась на 1%) та звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту (у 2015 році порівняно з 2012 роком частка безробітних зменшилась на 1,4%).

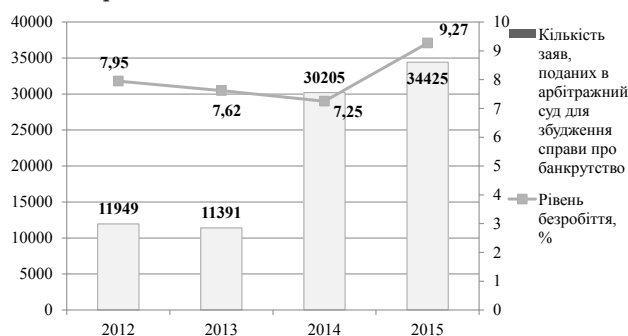
3) у 2015 році найбільш значущими причинами незайнятості були звільнені за власним бажанням, що становили 36,4% усього безробітного населення та вивільнені з економічних причин, що становили 31,6%. Це пов'язано насамперед з процесом масового банкрутства підприємств, спаду виробництва та іншими економічними причинами.

4) найменш значущу частку серед причин незайнятості у 2015 році займає позиція демобілізованих з військової строкової служби, що становить лише 0,3% усього безробітного населення.

В Україні у 2012 році на 1 тис. компаній припадає 18 збанкрутілих підприємств, у 2013 році – 13, у 2014 – 9, у 2015 – 6. Але дану тенденцію не можна назвати позитивною, оскільки при підрахунку даного показника враховувалось кількість винесених постанов про визнання підприємства банкрутом, а не фактична кількість неплатоспроможних суб'єктів господарювання. До того ж кількість постанов про визнання підприємства банкрутом з кожним роком зменшується, через зменшення розглядуваних справ про банкрутство у судовому порядку, а відкладання їх більшої частини на наступний період.

Згідно з дослідженням Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації суттєвим є той факт, що Україна за показником «закриття бізнесу» займає 150 місце серед 183 країн світу.

В Україні спостерігаємо прямий зв'язок між кількістю неплатоспроможних підприємств і рівнем безробіття.

Рис. 4. Кількість заяв, поданих в арбітражний суд для збудження справи про банкрутство та рівень безробіття (%) і Україні в 2012-2015 рр.

Незважаючи на позитивний вплив інституту банкрутства на розвиток економіки розвинених країн, таке явище не позбавлене негативних наслідків. В Україні банкрутство і ліквідація підприємства означає зменшення кількості робочих місць і, як наслідок, підвищення рівня безробіття.

Ліквідація підприємства означає збитки для його акціонерів, кредиторів, споживачів продукції, зменшення податкових надходжень до бюджету, а також зростання безробіття. Підтвердженням цьому є збільшення кількості безробітних у 2015 році порівняно з 2014 роком на 22,33%.

Для дослідження тісноти взаємозв'язку між кількістю безробітних і кількістю неплатоспроможних підприємств було розраховано коефіцієнт кореляції. Даний коефіцієнт становив 0,45, що свідчить про тісний зв'язок між показниками. Кількість безробітних на 45% залежить від кількості неплатоспроможних підприємств, тобто збільшення кількості неплатоспроможних підприємств у 2015 році порівняно з 2013 роком на 13,97% призводить до збільшення кількості безробітних на 22,33%.

Висновки з даного дослідження. Дослідивши дану тему, можна сформулювати універсальне визначення категорії «банкрутство підприємства», як реалізацію катастрофічних ризиків підприємства в процесі його господарської діяльності, внаслідок якої воно не може задовольнити в установлені строки вимоги, що пред'явлено зі сторони кредиторів та виконати зобов'язання перед бюджетом.

У процесі макроекономічного аналізу було виявлено недосконалість процедури банкрутства на загальнодержавному рівні та законодавства у сфері банкрутства. В наслідок недосконалої нормативно-правової бази у ряді випадків замість сприяння оздоровленню підприємства воно перетворюється на об'єкт переділу власності. Об'єктивно постає необхідність удосконалення системи законодавчих актів, реформування організаційної складової інституту банкрутства та зміни негативного психологічного сприйняття інституту банкрутства у суспільстві.

Процес банкрутства підприємства є однією з причин підвищення рівня безробіття в країні. В процесі дослідження було виявлено прямий зв'язок між цими категоріями, тобто кількість безробітних на 45% залежить від кількості неплатоспроможних підприємств.

Безробіття – це складне, багатоаспектне соціально-економічне явище, для якого характерно незайнятість частини економічно активного населення у сфері економіки. Воно не може бути доцільним ні з якої точки зору, оскільки його зростання створює цілий комплекс проблем. Тому для зниження рівня безробіття в країні необхідне проведення своєчасної та якісної діагностики фінансового стану будь-якої організації. Оскільки, тільки за допомогою оцінки фінансового стану можна забезпечити оптимальний напрямок розвитку підприємства та запобігання його банкрутству.

Список літератури:

1. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 № 436-IV/ Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний веб-портал «Судова влада України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/>
4. Заярна Н. М., Севрюкова А. Р. Вплив безробіття на суспільство та його соціально-економічні наслідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/21_2/309_Zaj.pdf
5. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник / О. С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
6. Лопатіна К. А. Стан та напрями ліквідації проблеми безробіття в Україні // Управління розвитком. – 2011. – № 16(113). – С. 85-86.
7. Петрович Й. М. Економіка та фінанси підприємств: підручник / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. – Львів, 2014. – 408 с.
8. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства: підручник / С. Ф. Покропивний. – 2-ге вид., переробл. та доп. – К.: КНЕУ, 2007. – 528 с.

Кравченко Е.А.

Черкасский институт Университета банковского дела

ДИНАМИКА БАНКРОТСТВА ПРЕДПРИЯТИЙ И УРОВЕНЬ БЕЗРАБОТИЦЫ**Аннотация**

Статья раскрывает сущность безработицы, её проблемы и причины. Анализируется взаимосвязь и взаимозависимость динамики банкротств и уровня безработицы. Проведен анализ взаимозависимости уровня безработицы от количества банкротств предприятий в Украине на основе статистических данных. Сделаны исследования проблем безработицы и возможных путей ее преодоления.

Ключевые слова: банкротство, банкрот, безработица, санация, занятость, экономическая активность.

Kravchenko O.O.

Cherkasy Institute University of Banking

THE DYNAMICS OF ENTERPRISE BANKRUPTCY AND UNEMPLOYMENT LEVEL**Summary**

The article reveals the essence of the unemployment problem and its causes. Analyzed the relationship and interdependence dynamics of bankruptcies and unemployment. The analysis of the interdependence of unemployment on the number of bankruptcies in the Ukraine on the basis of statistics. Examining the problems of unemployment and possible ways to overcome it.

Keywords: bankruptcy, bankrupt, unemployment, sanitation, employment and economic activity.